

עלידי הכנסת הכדור דרך הלוע, היתה פעולה מורכבת ומסובכת. רק אדם מאולף כמו כלב, הפועל כמכונה אוטומאטית, יכול היה לבצע תחת אש, בלהט הקרב. מבחינה זו לא היה הצבא הפרוסי שונה מצבאות אחרים, אם כי היה משוכלל ומאומן יותר. אולם בשום מדינה אחרת בעולם לא הגיע הצבא למעמד מרכזי כל כך בהכרה הלאומית. מכיון שכל פרוסי הבין שרק הצבא עומד בינו לבין הגורל המר של טבוחי שלושים השנה, היה מוכן להסכים שהקצין יהיה האיש המכובד ביותר במדינה. כברטניה, שחשה עצמה בטוחה מאחורי מחיצת המים, נחשב הצבא, אותה שעה, לעיסוק בוני ונחות. אולם הצבא הפרוסי לא הפועל כדי להשתלט על מרחבי העולם, הפראי"מ מעבר לים. הוא לא יסד אימפריה עולמית. הוא היה עדיין עסוק בתיקון הנוק העיקרי של מלחמת שלושים השנה: הפיצול של גרמניה. בדרך של מלחמה וכיבוש גולה פרוסי אטאט. כל עוד לא היתה די חזקה כדי לאחד את גרמניה בכוח הזרוע, לא יכלה להשתתף במירוץ העולמי.

***
"מאריש קדימה" ו"קאנצלר הברזל"

דור אחר אחרי מות פרידריך הגדול, דאג נאפוליאון הראשון להזכיר לגרמנים עד כמה מסוכן להם להוניח את הצבא אף לרגע. הוא פלש לגרמניה. תוך שבוע אחד הנחיל לצבא הפרוסי המהולל ניצחת. שוב היתה גרמניה מחולקת ומפוצלת, משועבדת וחסרת אונים.

השיעבוד הגנאפוליאוני עורר בגרמניה כולה גל אדיר של אידיאליזם לאומי. שורה של אנשים גדולים חידשו את מיבנה המדינה הפרוסית, שיכללו את הצבא הפרוסי. המטכ"ל הפרוסי, גאחת האומה הגרמנית במשך 150 שנה, קם בימים ההם. פון קלאוויץ, גנרל שלחם נגד נאפוליאון, יצר את תורת המלחמה החדשה בסיפרו המונומנטאלי על המלחמה. פון בליכר, המנצח של ואטרלו, שכונה בחביבה "מאריש קדימה", הלהיב את דמיון הדור. היה זה דור שמרד בפיצול הגרמני. כמו הערבים של ימינו, חלם דור זה על איחוד כל לאומי, על שבירת המישטר הפיאודלי, על תהילה צבאית ועל קידמה חברתית — הכל בעת ובעונה אחת. משורר צעיר בשם הופמן פון פאלרסלבן כתב שיר מרדני, שהכריז מלחמה על הנסיכים והמלכים: "גרמניה, גרמניה מעל לכל / מעל לכל בעולם, / מנהר המאס (בגבול צרפת) ועד נהר המזל (בגבול ליטא), / מנהר האש (בצפון איטליה) ועד מיצר הבאט (בים הבלטי)...". לא היה זה שיר שוביניסטי. "מעל לכל בעולם" מתכוון לומר: מעל לנאמנות לנסיכים הקטנים, המפצלים את גרמניה. המשורר, שהוגלה וסבל בשל דעותיו הדמוקרטיות, לא חלם ששיר זה יהיה אי-פעם הימנום הלאומי של קלגסי היטלר.

גרמניה היתה בשלה לאיחוד. הוא יכול היה לבוא מווינה או מברלין. אולם חינה היתה עסוקה בקיסרות שכללה תערובת של תריסר עמים. ברלין, בירתם של מלכי פרוסיה הצבאיים, הפכה מוקד לגעגועי כל הגרמנים הלאומיים.

האיש שהגשים את החלום היה "קאנצלר הברזל", אציל פרוסי ואחד מגדולי המדינאים של כל הדורות — אוטו פון ביסמארק. כגרמני אמיתי, היה סנטימנטאלי, ולעתים היסטארי עד כדי דמעות. ככל גרמני, דיבר על "דם וברזל" ולא חלם על איחוד שלא בדרכי מלחמה. אולם הוא היה אדם מתון, שקול וצלול. בשלוש מלחמות קצרות — נגד דנמארק, אוסטריה וצרפת — השליט את פרוסיה על גרמניה, איחד את המדינה והפכה למעצמה החשובה ביותר באירופה. בשדה הקרב, במלחמתו נגד נאפוליאון השלישי — ראשון הדיקטאטורים הפאשיסטיים המודרניים — יסד את "הרייך השני" (אחרי הרייך הראשון, שפרח בימי הביניים).

***

פון שליפן מתכנן מלחמה

משנים ביסמארק את תפקידו, היה נדמה כי הגרמנים באו סוף סוף אל הנחלה, התבטרו והפכו לגוי ככל הגויים. הגנה זו בטעות יסודה. אי אפשר היה לקפוץ בקפיצה אחת מרחק שבירטניה וצרפת עברוהו בנחת במשך 200 שנה. גרמניה נשארה ילדת הבעיות של מישפחת העמים — מתוסבכת, בלתי סימפאטית.

גרמניה של 1870 היתה מאוחדת, בעלת יכולת כלכלית גדולה. אך לא היו לה מושבות. העולם כבר היה מחולק בין המעצמות שכבשו מרחבים אדירים, עתה היתה גרמניה שקועה בצרותיה. המדינה החדשה זקקה לשחקים, להומרייגלם. מאחר שקמה במלחמה, היה ברור לה כי אי אפשר להתקדם בעולם ללא מלחמה. הקיסר נאם נאומים מלחמתיים, וככל שהפריז בנאומו השחצני, כך היה אהוד יותר על נתיניו. הוא הקים צי שנועד להדביר את הבריטים, וצבא שנועד למגר את כל שכניו.

אלופי הצבא ידעו כי יצטרפו, בשעת הצורך, להילחם בשתי חזיתות — נגד הרוסים והצרפתים כאחד. כדי לפתור את הבעיה, קבעו קו עקרוני — להשמיד במקרה הצורך במכת פתע מוחצת את אחד משני האויבים, לפני שהאויב השני יספיק לגייס את צבאו. מדי שנה בשנה הכין המטכ"ל הגרמני תוכנית מלחמה כזאת. בצורתה הסופית, כפי שנוסחה על ידי הרמטכ"ל פון שליפן, היתה התוכנית מבוססת על פלישת פתע לצרפת (דרך בלגיה הנייטראלית), שבירת הצבא הצרפתי במכה אחת, לפני שהרוסים כבדי המישקל יצליחו לגייס את צבאם העצום ולהובילו אל הגבול הגרמני. דרך-מחשבה זו מובנת היטב לכל קצין במטכ"ל הישראלי.

תוכנית זו עצמה גרמה בעקיפין למלחמה שאיש לא רצה בה בהכרה מלאה. דוכס אוסטרי נרצח בעיר סאראייבו, והעקבות הובילו לסרביה. האוסטרים התכוננו לנצל את התקרית כדי להתקיף את הסרבים. הרוסים הכריזו על גיוס כדי לעזור לאחיהם הסלאביים נגד האוסטרים. באותו רגע עמדו הגרמנים בפני ברירה קשה. תוכניתם הצבאית היתה בנויה כולה על הצורך לנצל את הזמן בין הכרזת הגיוס ברוסיה לבין השלמתה, כדי להדביר בימים ספורים אלה את צרפת. עתה הוכרז על גיוס ברוסיה — אך הוא לא נועד נגד גרמניה. להתקיף מיד או לא?

הגנרלים פחדו לחכות. הקיסר, שיכור מנאומו עצמו, בעל-מום ואכול תסביכינותיות, נתן את הפקודה. הצבא הגרמני פלש לצרפת, והעולם התלקח.

***

דרוש: שיער לעזאזל

מלחמת העולם הראשונה לא פרצה בגלל גרמניה בלבד. לפחות חצי תריסר ממשלות התחלקו באשמה. אולם היא לא היתה פורצת לולא היתה גרמניה חולת תסביכים של נחיתות ועליונות, לולא הגיעה באיחור כה רב אל האחדות ואל המעמד העולמי, לולא חונק העם — דור אחרי דור — בקסרקטינים של שרות החובה הכללי לקונפורמיזם לאומני טוטאלי.

כעבור ארבע שנים, אחרי שורה של נצחונות צבאיים מזהירים, הוכרע הרייך השני על ידי אויביו, שעלו עליו פי כמה. בהנהגת מלח חיל-הים מרד העם מוכה-הרעב בממשלה. הקיסר ברח. משטרו התמוטט כבניין קלפים. משטר דמוקראטי, חסר שורשים וכוח רעיוני, הוקם בחיפזון. המצור הבריטי, שהרעב זקנים ותינוקות, נמשך שנה נוספת, עד שחתם הסכם השלום של ורסאי. בהסכם זה הוטלה על גרמניה אשמת יחיד למלחמה; נקרעו ממנה מחוזות במערב, במזרח, בצפון ובדרום; הוטל עליה קנס מסחרר.

באותו רגע נפרד לגרמניה כל התסביכים המסורתיים בעוצמה גדולה שבעתים. עם של שבעים מיליון נפש ריחם נפש עצמו, שקע ביאוש ובאדישות. לא היה מגוון של המסקנה: הוא לא הצליח בחיים. הוא ניכשל בכל אשר ניסה. הנסיון להתגבר על פיגור הדורות ולהשיג תוך 40 שנה את שאר המעצמות, נחל תבוסה. העם נשאר ללא צבא להגן על עצמו, פרוץ לחסדי שכנים קטנים ועוינים, חסר מושבות, שחקים וחומרייגלם. היה נדמה לו (ולא לגמרי בלי צדק) שכל העולם שונא אותו ובו לו. העתיד נראה קודר וחסרת תקוה.

אדם לא יצולח אינו נוטה להאשים את עצמו בכישלונו, אף כאשר ספקות נוראים מכריי סמים בתהכרתו. תחת לפשפש במעשיו, להירפא מתסביכיו ולשפר את עצמו כדי לזכות באהדת הזולת, הוא מאמין שהכל רודפים אותו — והוא עלול ליהפך למטורף מסוכן, הרץ כ"אמיק" ברחובות. גם העם הגרמני לא חיפש את האשם בתוכו. הוא היה בטוח כי כוחות שטניים, מיסטוריים, מתנכלים לו ומכשילים אותו בכל פעם שהוא מנסה להרים ראש.

כזה היה מצב-הרוח הקולקטיבי של גרמניה ב-1919. הוא היה מקביל בדיוק למצב-רוחו של חייל משוחרר, חסר עתיד ומקצוע, בשם אדולף היטלר. הלא יצולח הקולקטיבי והלא יצולח הפרטי נפגשו. היתה זאת פגישה הרת-גורל.